

УДК 94(477+438)“2013/2018”
DOI: 10.30970/sls.2021.70.3738

**УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст.
У РЕЦЕПЦІЇ СУЧАСНИХ УКРАЇНЦІВ
(за матеріалами соціологічних опитувань 2013–2018 рр.)**

Роман МАРТИНЧУК

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000
Кафедра історії Центральної та Східної Європи
e-mail: martynroman17@gmail.com*

У статті на основі опитувань провідних українських і польських соціологічних служб, проведених протягом 2013–2018 рр., аналізується сприйняття сучасними українцями історії українсько-польських відносин першої половини ХХ ст. Констатовано, що українсько-польські стосунки цього періоду залишилися значним тягарем для поколінь українців і поляків. За висновками автора, сучасна українська молодь надає меншої ваги історичним питанням у рецепції Польщі та її громадян. Українці ж старшого покоління ще зберігають у пам'яті трагічне історичне минуле.

Ключові слова: Україна, Польща, українці, поляки, українсько-польські взаємини, рецепція, соціологічні опитування.

Упродовж багатьох століть історія українського і польського народів нерозривно переплелась. У спільному минулому було чимало як позитивних, так і негативних сторінок. Без сумніву, події першої половини ХХ ст. виявились особливо дошкульними для обох народів. Тоді напруженість досягла свого апогею й вилилась у трагічні протистояння 1918–1919 рр. під час боротьби за незалежність Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) і 1943–1944 рр., коли Волинь та Східна Галичина стали ареною українсько-польської війни (Зашкільняк, 2008, с.130). Це міжетнічне протистояння український історик Володимир В'ятрович назвав “війною у війні”, що й визначило особливості перебігу й поведінку її учасників. Етнічні чистки, що чинились як українською, так і польською сторонами, забрали життя десятків тисяч жертв з обох боків (2011, с.33). Точна їх кількість досі не встановлена, бо в українсько-польському протистоянні була й третя сторона – радянські партизани і окупаційні війська Вермахту, які, чинячи воєнні злочини, додавали нових імпульсів війні й посилювали взаємну ненависть. Репресивна військово-політична операція “Вісла” 1947 р. стала завершальним акордом польсько-українського конфлікту цього періоду. Згідно з наказом польського комуністичного уряду, 140, 5 тис. українців було насильно переселено з Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя до північних і західних провінцій Польщі (Кіпіані, ред., 2019, с.135–137).

Сукупність подій першої половини ХХ ст. закарбувалась у свідомості обох народів й сформувала ряд негативних стереотипів. Згодом, у другій половині ХХ ст., історичні теми непростого минулого було знято з публічного дискурсу як у Польщі, так і в Україні. З кінця ж ХХ ст. польський та український сусідні народи виборили право самостійно будувати свої держави. До того ж, сформувалися нові генерації українців і поляків, які меншою мірою акцентують на складних проблемах історичного минулого, оскільки вони не були ані свідками колізій першої половини ХХ ст., ані їх жертвами. Відтак, для нових поколінь українців і поляків пріоритетним завданням стало встановлення добросусідських відносин між Україною і Республікою Польща. Тож станом на сьогодні обидві держави трактують одна одну як стратегічних партнерів. Зближення, що відбувається на міждержавному рівні, здебільшого підтримується населенням обох країн. Перед істориками обох країн стоїть нелегке завдання – руйнувати стереотипи й позбуватися старих амбіцій, а для цього треба працювати над дослідженням історії українсько-польських взаємин, зокрема над визначенням ставлення сучасних українців до Польщі і її громадян.

У цій статті зроблена спроба аналізу сприйняття сучасними українськими громадянами історії українсько-польських стосунків першої половини ХХ ст. На шляху до всеохопного й узагальненого дослідження потрібно звернути увагу на сучасну громадську думку, а також суспільну пам'ять. Тому наше дослідження вимагає використання міждисциплінарного підходу – із залученням матеріалів історичної науки й соціології.

Українсько-польські взаємини першої половини ХХ ст. уже неодноразово ставали об'єктом зацікавлення українських і польських істориків. Дослідженням відносин українців і поляків у міжвоєнний період (1918–1939) займалися Григорій Купріянович (2008), Богдан Гудь (2012, с.256–266), Владзімеж Менджецький (2018). Широкий спектр українсько-польських відносин першої половини ХХ ст. розкрито у колективній монографії “Війна двох правд. Поляки та українці у кривавому ХХ столітті” (Кіпіані, ред., 2019). Українсько-польські взаємини періоду Другої світової війни (1939–1945) стали об'єктом вивчення у праці історика Володимира В'ятровича “Друга польсько-українська війна 1942–1947” (2011), в якій проаналізовано причини, перебіг і наслідки конфлікту між українцями й поляками. В останні роки спільними зусиллями польських і українських дослідників зроблено вдалу спробу визначити соціокультурні чинники взаємних непорозумінь щодо минулого під кутом зору історичної культури (Stryjek і Sklokin, red., 2021).

У перелічених та інших працях історики висвітлюють переважно лише взаємини українців та поляків крізь призму історичної пам'яті, залишаючи поза увагою їх відбиття у суспільній свідомості двох народів. Певною мірою цих питань торкаються сучасні соціологи, зокрема Йоанна Фоміна (2013), Йоанна Конечна-Саламатін (2017), Наталія Отрищенко (2018) та ін. Тому до аналізу історичної свідомості населення обох країн, зокрема сучасних українців, доцільно залучити дослідження соціологів.

Улітку 2013 р. польський незалежний аналітичний центр – Інститут громадських справ – провів соціологічне опитування громадян України й Польщі. Його результати були опубліковані у звіті “Польща – Україна, поляки – українці. Погляд з-за кордону”. Соціологічне дослідження проходило у телефонному режимі, було опитано 1000 громадян України (Фоміна та ін., 2013, с.14). Українських респондентів запитали: “Чи в історії стосунків України і Польщі були такі події, у зв'язку з якими українці повинні відчувати провини перед поляками?”. Українці часто не мали сформованої думки на

поставлене запитання. Відтак, 50% ствердно відповіли, що такі події були, 33% засвідчили протилежне, а 17% не визначились. Третина опитаних (33%) вважала, що обидва народи мають провини один перед одним, 26% стверджувало, що ніхто не має провин, ще 14% – що поляки мають провини перед українцями, а українці перед поляками не мають, 5% вважало, що українці винні, поляки ж – ні, а 22% було важко відповісти. Відповіді часто залежали від віку й рівня освіти (чим освіченіший опитаний житель, тим більше схилився до думки, що обидва народи мають взаємні образи). Майже половина (42%) опитаних молодих громадян України здебільшого стверджувала, що українці не мають за що відчувати провини перед поляками, як і польські громадяни – перед українцями. Натомість, 42% старших учасників опитування відповіли, що поляки та українці повинні просити пробачення один перед одним. Лише 16% опитаних, старших за 60 років, вважали, що українці не мають підстав для того, щоб відчувати історичні провини щодо поляків (Фоміна та ін., 2013, с.70–72). Такі результати свідчать, що сучасна українська молодь надає меншої ваги історичним питанням у рецепції Польщі та її громадян. З одного боку, сучасне покоління українців вирізняється високим рівнем толерантності щодо інших народів, з другого – після 1991 р. 16% українців¹ щонайменше один раз відвідали Польщу, що сприяло наочному знайомству із західним сусідом, його історією, громадянами й місцевим колоритом². У підсумку серед молодих українських громадян історичні питання відійшли на другий план у сприйнятті Польщі і поляків. На відміну від молоді, в колективній пам'яті українців старшого покоління, мабуть, ще “не загоїлись” усі рани спільного історичного минулого. Зрештою, в опитуванні взяли участь особи старші за 60 років, які, можливо, були нащадками головних дійових осіб українсько-польського протистояння в роки Другої світової війни або й свідками трагічних подій. Отже, історична пам'ять про трагічне українсько-польське минуле ще впливає на рецепцію українцями Польщі і поляків, здебільшого цей вплив помітний в осіб старшого віку.

Наприкінці 2016 р. Національний центр культури у Варшаві спільно з Інститутом політичних досліджень Польської академії наук (ПАН) провели опитування громадської думки, яке складалося з кількісної і якісної частин. Цікаво зазначити, що кількісне опитування відбулося при доволі високій представницькій вибірці, оскільки було опитано 4000 респондентів по всій Україні (без Криму та окупованих Донецької й Луганської областей)³. Результати опитування викладені у рапорті “Українці про історію, культуру та польсько-українські відносини”. Порівняно з попереднім звітом “Польща – Україна, поляки – українці. Погляд з-за кордону” 2013 р., кількісна частина рапорту “Українці про історію, культуру та польсько-українські відносини” містить дещо інші дані щодо провин українського і польського народів один перед одним. Наприклад, 34% опитаних висловились, що ані поляки, ані українці не винні у трагічному українсько-польському минулому (у 2013 р. це 26%), а кількість респондентів, які стверджували, що поляки мають провини перед українцями, а українці перед поляками – ні, становила 8%, (у 2013 р. – 14%), стільки ж опитаних вважало, що обидва народи не мають

¹ Соціологічні дані актуальні станом на 2013 р. (детальніше див. Фоміна, 2013).

² Поїздки здебільшого були туристичного характеру, хоча в останні роки почастишала українська трудова міграція до Республіки Польща (детальніше див. Стрільчук, 2017).

³ Кількісне опитування проводилось за місцем проживання респондентів. Польовий етап дослідження відбувся за сприяння української соціологічної групи “Рейтинг”. Якісна частина передбачала створення окремих майданчиків в п'яти українських містах з метою групового опитування української інтелігенції. Подібні майданчики було створено в Києві, Харкові, Одесі, Івано-Франківську (детальніше див. Strujek, 2017).

провин один перед одним, ще 5% стверджувало, що лише українці мають провини перед полякам, 45% українців важко було відповісти на поставлені анкетерами запитання. На думку авторів рапорту, ухилиння українців від прямої відповіді на запитання зумовлено відповідальністю, яка впроваджувалася згідно з законом “Про правовий статус та вшанування пам’яті борців за незалежність України у XX столітті” 2015 р.⁴ (Strujek, 2017, s.60). На нашу думку, збільшення частки осіб, які запевняли у взаємній невинуватості, свідчило, що станом на кінець 2016 р. для українців важливішими були проблеми державного суверенітету і війна на Донбасі, а також допомога Польської держави Україні, яка сприяла кращій оцінці історичного минулого. Зокрема, не залишилось поза увагою українців те, що Республіка Польща однією з перших держав засудила російську агресію проти України, а також підтримала євроінтеграційні прагнення українців. Сусідня держава виділяла значні матеріальні ресурси і надавала гуманітарну, психологічну, економічну допомогу Україні, наприклад, запрошувала українських офіцерів на стажування, а поранених бійців – на лікування і реабілітацію (Зарембо, 2016, с.16).

Рапорт “Українці про історію, культуру та польсько-українські відносини” зафіксував, що найважливішими джерелами, з яких українці черпали інформацію про історію, були розмови з родиною (40%), школа (38%), книги (36%), фільми (29%), а також українські телеканали (25%), інтернет-ресурси (24%), преса (20%)⁵ (Strujek, 2017, s.33). З огляду на такі соціологічні результати, варто зазначити, що, по-перше, розмови з родиною про історію дуже часто призводять до поширення спрощеного варіанту історичного наративу, який апелює до спогадів очевидців минулих подій і переказу їхніх емоційних оцінок, що виникли в іншій ситуації і під впливом тодішніх чинників. По-друге, велика відповідальність за заповнення історичних прогалин у знаннях історії лежить на шкільних підручниках, вчителях історії та засобах масової інформації (ЗМІ).

Респондентам також запропонували оцінити внесок українських і польських історичних осіб в історію України. Виявилось, що польський військовий і політичний діяч Юзеф Пілсудський – невідома постать для більшості мешканців України: 57% про нього нічого не чули, 17% ставилися до Пілсудського нейтрально, стільки ж – негативно, і лише 9% вважало його роль в історії України вагомим. Захід України – єдиний регіон, де позитивні оцінки давали частіше, ніж негативні (Strujek, 2017, s.42–43). На нашу думку, такі показники підтвердили брак інформації про Польщу і поляків в Україні. Попри те, що в сучасних українських ЗМІ, зокрема в пресі, польська тематика з’являється часто, проте повідомлень про історію чи культуру Польщі не так багато. Більшість інформації у ЗМІ приділено політичним відносинам України та Республіки Польща (Rosół, 2019, s.78).

Другу частину рапорту “Українці про історію, культуру та польсько-українські відносини” становить якісне дослідження. Переважна більшість української громадсь-

⁴ Закон України “Про правовий статус та вшанування пам’яті борців за незалежність України у XX столітті” від 9 квітня 2015 р. – нормативно-правовий акт, який надав статус борців за незалежність України “особам, які брали участь у всіх формах політичної, збройної та іншої колективної чи індивідуальної боротьби за незалежність України у XX ст.”. Відповідно до закону, громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які зневажливо ставитимуться до борців за незалежність України – нестимуть відповідальність. Щоправда, в законі не уточнено, яку саме відповідальність нестимуть громадяни: кримінальну, адміністративну, матеріальну тощо (Україна. Верховна Рада України 2015, № 314-VIII).

⁵ Сума перевищує 100%, оскільки опитаним українцям запропонували обрати одразу декілька варіантів відповідей (детальніше див. Strujek, 2017).

кості⁶ до найважливіших подій з історії українсько-польських взаємин в історичній свідомості мешканців України відносила повстання Богдана Хмельницького 1648–1657 рр., події 1918–1921 рр., збройний конфлікт на західноукраїнських землях 1943–1944 рр., операцію “Вісла” 1947 р., репресії, яких обидва народи зазнали від тоталітарних режимів, й сучасні події, пов’язані з допомогою Польщі в реалізації євроінтеграційних прагнень України. Безумовно, перелічені епізоди мають двоїстий характер – вони можуть як розділяти, так і об’єднувати колективну пам’ять обох народів (Stryjek, 2017, s.74). Ця дилема особливо відчутна в оцінюванні подій 1918–1921 рр., коли поляки стали не лише супротивниками українців під час українсько-польської війни 1918–1919 рр., а й союзниками в польсько-радянській війні 1919–1920 рр.

У 2017 р. опитування громадської думки провела українська соціологічна компанія Research & Branding Group. В опитуванні було задіяно 1801 особу, статистична похибка вибірки з ймовірністю 0,95 – $\pm 2,4\%$. Громадян України запитали: “Чого було більше у взаєминах між українським і польським народами протягом історії?”. Згідно з отриманими даними, взаємовідносини між українцями та їхніми західними сусідами протягом історії були різними. 59% опитаних громадян переконані, що в історії українського і польського народів траплялися “всякі” – і позитивні, і негативні – події, 20% респондентів схилились більше до позитивних оцінок історичних взаємин між українським і польським народами, 6% – до негативних, а 15% відповісти було важко на питання. Сама ж Польща, зі слів опитаних громадян, відіграла різну роль в українській історії – 52%, для 16% – лише позитивну, а для 9% – негативну, ще 6% стверджувало, що Польща не відіграла в історії України жодної ролі, 17% не змогли відповісти. Такі результати можна вважати оптимістичними, оскільки вони свідчать про те, що на сучасному етапі в Україні поступово долаються наслідки російської й радянської пропаганди, яка трактувала поляків як “одвічних ворогів українців”. При цьому не можна не брати до уваги фактор регіональної специфіки. Як правило, чітко простежується ситуація, коли західний і центральний регіони України значно оптимістичніше сприймають пересічних поляків, як і їхню роль в історії України, ніж південний і східний, які певною мірою ще оглядаються на східного сусіда. Ця тенденція пояснюється як історичною стійкістю стереотипів радянського минулого, так і посиленою інформаційно-пропагандистською агресією з боку північно-східного сусіда.

Попри поступове подолання ідеологем російської імперської й радянської пропаганди, старі штампи щодо Польщі й поляків досі існують. Це підтверджують дані звіту “Історія. Люди. Події. Про пам’ять сучасних поляків та українців”. Звіт підготовано в межах проекту “Історичні культури в процесі змін: узгодження пам’яті, історії і ідентичності в сучасній Центрально-Східній Європі”. Звіт містить результати опитування, проведеного Національним центром культури у Варшаві та Інститутом політичних досліджень Польської академії наук. Польовий етап соціологічного дослідження проходив в Україні з 19 січня по 28 лютого 2018 р. Тоді опитали 2500 українців віком від 18 років. З них: 9% народились перед 1945 р., 15% – після 1991 р., а решта – у проміжку між 1945 та 1991 рр. Середній вік респондентів – 47,4 р. (Конечна-Саламатін, 2018, с.9, 13–14). Українців попросили висловити ставлення до деяких подій, явищ, процесів з історії України ХХ ст. Соціологічні дані засвідчили, що польське правління на території Західної України у 1921–1939 рр. мало позитивну оцінку у відповідях 6%

⁶ У групових опитуваннях взяли участь вчителі історії, журналісти, які займались історією та історичною пам’яттю, редактори інтернет-сайтів, присвячених історії, очільники громадських організацій, працівники будинків культури тощо (детальніше див. Stryjek, 2017).

опитаних жителів України, 21% висловились нейтрально, 44% – негативно⁷ (Конечна-Саламатін, 2018, с.51). Можна погодитись з думкою авторів звіту, що головними джерелами таких уявлень українців про Польщу й міжвоєнний період в історії Західної України були підручники Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР), за якими лєвова частка опитаних громадян вивчала історію. Саме шкільні навчальні книги з історії в радянський період цілеспрямовано формували уявлення про “історичну експансію” Польщі на українські землі з метою поневолення українців (Зашкільняк, 2005, с.99). Очевидно, що в перших підручниках незалежної України була присутня подібна інтерпретація історії українсько-польських стосунків періоду Другої Речі Посполитої (1918–1939). Ба більше: такий образ українсько-польських відносин досі функціонує у деяких сучасних українських шкільних підручниках з історії. Проте чимало авторів нових підручників все ж намагається при висвітленні міжвоєнного періоду подавати відомості не лише про смугу конфронтацій з українського та польського боку, полонізацію чи колоніальну економічну політику, а й про спроби мирного врегулювання конфліктів (Батуріна, 2020, с.58). Можливо, українці, народжені після 2010 р., не настільки категорично сприйматимуть історію українсько-польських взаємин міжвоєнного періоду, принаймні, підґрунтя у сучасних підручниках з історії для цього закладено.

Згідно з матеріалами звіту “Історія. Люди. Події. Про пам’ять сучасних поляків та українців”, респонденти висловили своє ставлення до конфлікту Української повстанської армії (УПА) з поляками на західноукраїнських землях у 1943–1944 рр. Загалом більшість сучасних громадян України володіє інформацією про українсько-польське протистояння в роки Другої світової війни та усвідомлює його негативні наслідки для тогочасного населення й сучасних українсько-польських взаємин. 45% опитаних стверджували, що конфлікт упівців з поляками мав негативний вплив на подальшу долю України, для 16% – нейтральний, а для 9% – позитивний⁸ (Конечна-Саламатін, 2018, с.51–52).

Розглянуті матеріали дають підстави стверджувати, що українсько-польські відносини першої половини ХХ ст. залишилися значним тягарем для поколінь українців і поляків. Втім, уже на початку ХХІ ст. історичні кривди минулого не настільки розділяють українців та поляків. Старі стереотипи щодо поляків як “одвічних ворогів українців” поступово долаються. Результати соціологічних опитувань також демонструють, що інформації про Польщу і поляків в Україні не вистачає, особливо на територіях на схід від Дніпра. Найменшого тиску спільного історичного минулого зазнає молоде покоління українців. Це дає підстави припустити, що доки будуть живими свідки злочинів першої половини ХХ ст., доти історична напруга між Україною і Польщею зберігатиметься. При цьому важливо, щоб політичні кола обох держав не нав’язували власну інтерпретацію епізодів спільного історичного минулого.

⁷ На графіках, поданих у звіті, не поміщено відповідей “не чув про це” і “важко сказати”, тому сума не становить 100% (детальніше див. Конечна-Саламатін, 2018).

⁸ Сума не становить 100%, оскільки на графіках, поданих у звіті, не поміщено відповідей “не чув про це” і “важко сказати” (детальніше див. Конечна-Саламатін, 2018).

Список посилань

- Батуріна, С., 2020. Образ Польщі і поляків в українських шкільних підручниках. *Сіверянський літопис*, 5, с.52–62.
- В'ятрович, В., 2011. *Друга польсько-українська війна 1942–1947*. Київ: Києво-Могилянська академія.
- Гудь, Б., 2012. Політика “ревіндикації” на Холмщині і Волині 1937–1938 рр. та її наслідки для українсько-польських стосунків. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 21, с.256–266.
- Зарембо, К., 2016. *Аудит зовнішньої політики: Україна–Польща*. Київ: Інститут світової політики.
- Зашкільняк, Л., 1997. Спроби українсько-польського порозуміння в міжвоєнній Польщі: сподівання і реалії. В: *Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст.: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ, Україна, 21–22 листопада 1996. Івано-Франківськ: Плай.
- Зашкільняк, Л., 2005. Україна між Польщею й Росією: історіографія та суспільна свідомість. *Український історичний журнал*, 5, с.93–113.
- Зашкільняк, Л., 2008. Українсько-польські стосунки ХХ ст. у суспільній свідомості українців і поляків. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*, 2, с.127–137.
- Кіпіані, В., ред., 2019. *Війна двох правд. Поляки та українці у кривавому ХХ столітті*. Харків: Віват.
- Конечна-Саламатін, Й., Отрищенко, Н. та Стриєк, Т., 2018. *Історія. Люди. Події. Звіт про пам'ять сучасних поляків та українців*. Варшава: Collegium Civitas.
- Купріянович, Г., 2008. *1938. Акція руйнування православних церков на Холмщині і Південному Підляшші*. 2-ге вид. Холм: Люблінсько-Холмська православна єпархія.
- Стрільчук, Л., 2015. Проблеми трудової міграції через державний кордон у сучасних українсько-польських взаєминах. *Краєзнавство*, 3–4, с.105–109.
- Україна. Верховна Рада України, 2015. *Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті*. Закон України № 314-VIII [онлайн]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text> [Дата звернення: 5 лютого 2021].
- Фоміна, Й., Конечна-Саламатін, Й., Кухарчик, Я. та Венерські, Л., 2013. *Польща – Україна, поляки – українці. Погляд з-за кордону*. Варшава: Інститут громадських справ.
- Research & Branding Group, 2017. *Українсько-польские отношения* [онлайн]. Доступно: <https://rb.com.ua/blog/ukrainsko-polskie-otnoshenija/> [Дата звернення: 1 лютого 2021].
- Mędrzecki, W., 2018. *Kresowy kalejdoskop. Wędrówki przez ziemie wschodnie Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1939*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Rosół, K., 2019. Wizerunek narodowy, dyskurs medialny – Polska a Ukraina. W: M. Apollo i M. Krupska-Klimczak, red. *Polska i Ukraina: Problemy i perspektywy*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, s.67–81.
- Stryjek, T. i Sklokin, V., red., 2021. *Kultury historyczne Polski i Ukrainy. O źródłach nieporozumienia między sąsiadami*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, Collegium Civitas.
- Stryjek, T., Konieczna-Salamatin, J. i Zacharuk, K., 2017. *Українці о історії, культурі і стосунках польско-українських*. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.

References

- Baturina, S., 2020. The image of Poles and Poland in Ukrainian School Textbooks. *Siverian chronicle*, 6, pp.52–62. (In Ukrainian)
- Fomina, J., Koniechna-Salamatin, J., Kukharchyk, Ya. and Venerski, L., 2013. *Poland – Ukraine, Poles – Ukrainians. Opinions from abroad*. Warszawa: Instytut hromads'kykh sprav. (In Ukrainian)
- Hud', B., 2012. Revindication policy in the Kholm and Volyn' regions in 1937–1938 and its consequences for the Ukrainian-Polish relations. *Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood*, 21, pp.256–266. (In Ukrainian)
- Kipiani, V., ed., 2019. *The war of two truths. Poles and Ukrainians in the bloody 20th century*. Kharkiv: Vivat. (In Ukrainian)
- Koniechna-Salamatin, J., Otrischenko, N. and Stryiek, T., 2018. *History. People. Events. Research report on the memory of contemporary Poles and Ukrainians*. Warszawa: Collegium Civitas. (In Ukrainian)
- Kupriianovych, H., 2008. *1938. Action of destruction of Orthodox churches in Kholm and Southern Podlasie*. 2 ed. Kholm: Liublins'ko-Kholms'ka pravoslavna ieparkhiia. (In Ukrainian)
- Mędrzecki, W., 2018. *Borderline kaleidoscope. Journeys through the eastern territories of the Second Polish Republic, 1918–1939*. Kraków: Wydawnictwo Literackie. (In Polish)
- Research & Branding Group, 2017. *Ukrainian-Polish relations* [online]. Available at: <https://rb.com.ua/blog/ukrainsko-polskie-otnoshenija/> [Accessed 1 February 2021]. (In Ukrainian)
- Rosół, K., 2019. National image, media discourse – Poland and Ukraine. In: M. Apollo i M. Krupska-Klimczak, ed. *Poland and Ukraine: Problems and prospects*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, pp.67–81. (In Polish)
- Strilchuk, L., 2015. Problems of migration across the state border in modern Ukrainian-Polish relations. *Local Lore Studies*, 4–5, pp.105–109. (In Ukrainian)
- Stryjek, T. and Sklokin, V., ed., 2021. *Historical Cultures of Poland and Ukraine. On the Sources of Misunderstandings Between Neighbors*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, Collegium Civitas. (In Polish)
- Stryjek, T., Konieczna-Salamatin, J. and Zacharuk, K., 2017. *Ukrainians about history, culture and Polish-Ukrainian relations*. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury. (In Polish)
- Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine, 2015. *On the Legal Status and Honoring the Memory of Fighters for Ukraine's Independence in the 20th century*. Law of Ukraine № 314-VIII [online]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text> [Accessed 5 February 2021]. (In Ukrainian)
- V'iatrovych, V., 2011. *The Gordian Knot: the second Polish-Ukrainian war 1942–1947*. Kyiv: Kyievo-Mohylians'ka akademiia. (In Ukrainian)
- Zarembo, K., 2016. *Foreign Policy Audit: Ukraine–Poland*. Kyiv: Instytut svitovoi polityky. (In Ukrainian)
- Zashkilnyak, L., 1997. Attempts at Ukrainian-Polish understanding in the interwar Poland: expectation and reality. In: *Ukrainian-Polish relations in Halychyna in the 20th century: materials of the international scientific-practical conference*. Ivano-Frankivs'k, Ukraine, November 21–22, 1996. Ivano-Frankivs'k: Plaj. (In Ukrainian)
- Zashkilnyak, L., 2005. Ukraine between Poland and Russia: historiography and social consciousness. *Ukrainian Historical Journal*, 5, pp.93–113. (In Ukrainian)
- Zashkilnyak, L., 2008. Ukrainian-Polish relations of 20th century in social consciousness of Ukrainians and Poles. *Visnyk of the Lviv University. Sociological series*, 2, pp.127–137. (In Ukrainian)

**UKRAINIAN-POLISH RELATIONS OF THE FIRST HALF OF 20th CENTURY
IN THE PERCEPTION OF MODERN UKRAINIANS
(according to sociological polls 2013–2018)**

Roman MARTYNCHUK

*Ivan Franko National University in Lviv
1, Universytetska str., Lviv, 79000
Department of History of Central and Eastern Europe
e-mail: martynroman17@gmail.com*

Abstract

Background: Ukrainian-Polish relations have a centuries-old component and an ambiguous, contradictory history, which is filled with joint victories and cooperation, as well as with antagonisms and bloody conflicts, especially when it comes to the first half of the 20th century. The problem of the attitude of Ukrainians to the history of Ukrainian-Polish relations of the 20th century is relevant in modern historical research. Studying this topic will allow us to better know and understand Poland and its citizens, which has been almost the main lobbyist for Ukrainian interests in the European Union in recent years. After all, as of today, not a single specialized study has been identified that could exhaustively reveal the mentioned problematics.

Purpose. The purpose of the proposed article is to search on the basis of materials of Ukrainian and Polish sociological centers for a comprehensive analysis of the perception of modern Ukrainians of the history of Ukrainian-Polish relations of the first half of 20th century.

Results. Ukrainian-Polish relations in the first half of the 20th century remained a heavy burden for future generations of Ukrainians and Poles. At the same time, at the beginning of the 21st century, the historical grievances of the past no longer divide Ukrainians in the perception of Poland and Poles as before. The old stereotypes about Poles as "the eternal enemies of Ukrainians" are gradually being overcome, but they are still being traced. The main sources from which the citizens of Ukraine draw information about the history of Ukrainian-Polish relations are: conversations with family, school, books, movies, Ukrainian channels and Internet resources. At the same time, Ukrainians have not formed a clear idea of the historical grievances of the past. Thus, in particular, Polish statesman Józef Piłsudski remained unknown to respondents. In our opinion, these indicators show a low interest in history among the Ukrainians, as well as the lack of information about Poland and Poles and their role in the history of Ukraine.

Key words: Ukraine, Poland, Poles, Ukrainians, Ukrainian-Polish relations, perception, sociological poll.